

За структурно-функционалния подход в лингвистиката

Ива Николова-Новакова

Университет на Гренобъл Алпи (Франция)

Iva Nikolova-Novakova. THE STRUCTURAL-FUNCTIONAL APPROACH IN LINGUISTICS

Abstract. The article discusses three functional-linguistic categories: temporality, causality, and affectuality, that are analyzed through the theoretical formulations and methodology of the structural-functional approach in linguistics. The results are based on research, conducted in the last twenty years covering French and international scholarly projects, dissertations, and diploma papers, carried out under my scholarly guidance. All these exhibit the close ties and relationships between language *forms*, their *meaning* and *usage*, in French: *forms*, *sens*, and *usages*.

Keywords: structural-functional approach, temporality, causality, affectuality

Ива Николова-Новакова. ЗА СТРУКТУРНО-ФУНКЦИОНАЛНИЯ ПОДХОД В ЛИНГВИСТИКАТА

Резюме. В статията са представени три функционално-лингвистични категории – *темпоралност*, *каузативност* и *афективност*, които са анализирани с теоретичните постановки и методологията на *структурно-функционалния подход* в лингвистиката. Резултатите се основават на разработки, реализирани през последните двадесет години в рамките на френски и международни научни проекти, дисертации и дипломни работи, осъществени под моето научно ръководство. Те показват тесните връзки и взаимодействия, съществуващи между езиковите *форми*, техния *смисъл* и *употреба*, на френски: *formes*, *sens* et *usages*.

Ключови думи: структурно-функционален подход, темпоралност, каузативност, афективност

В тази лекция¹ ще споделя с вас някои мои мисли и виждания, свързани със *структурно-функционалния подход в лингвистиката*, основаващи се на резултати от разработки, реализирани през различните периоди и етапи от научния и преподавателския ми път. Те са плод както на лични, така и на колективни изследвания в рамките на френски и международни научни проекти, дисертации и дипломни работи, които ръководих през последните двадесет години.

Всеки творчески път е процес на съзряване. Пътят на това съзряване рядко следва права линия. Моят беше нелинеен и бих казала, нетипичен. От дистанцията на времето считам това за интелектуално и научно предимство.

Солидната подготовка, която получих като възпитаник на СУ, талантът на моите преподаватели по френска филология проф. К. Манчев, доц. Р. Бешкова, доц. А. Чаушев, доц. Е. Драганова, Ал. Манчева, Р. Каменова и всички други събудиха у мен интерес към съпоставителното езикознание, към изучаването на спецификите във функционирането на френския и българския език. По-късно имах възможността да приложа в различни изследвания и разработки, реализирани във Франция, оригиналния *структурологичен подход* в езикознанието, създаден от проф. Манчев, който е в основата на т.нар. *семантичен синтаксис*, както назовава теорията на Манчев френският езиковед Франсис Толис (Tollis 1991). По време на докторантурата ми в Университета в Гренобъл завладяващите лекции и семинари на гренобълските ми учители проф. Мишел Майяр (*Michel Maillard*), научен ръководител на дисертацията ми, и проф. Дени Кресел (*Denis Creissels*), виден френски типолог и африканист, допринесоха за задълбочаването на познанията ми и за оформянето на лингвистичното ми мислене.

Какво означават и как могат да се дефинират понятията *структурен* и *функционален подход*? Най-общо казано, езикът, както го определя Фердинанд дьо Сосюр (Saussure 1931), основателят на лингвистиката, се състои от система от знаци (*système de signes linguistiques*) или от структура, която има определени комуникативни функции. *Структурно-функционалният подход* се основава на връзката между езиковите *форми*, техния *смисъл* и *употреба*, на френски: *formes, sens et usages*. Тези връзки и взаимодействия са изследвани подробно и новаторски в неофункционалните англосаксонски теории, развили се в САЩ, Англия и Холандия², но сравнително по-малко във френското езикознание. Тези теории предлагат глобален, *холистичен* подход за

¹ Този текст, с малки съкращения, отговаря на академичното слово, произнесено на церемонията по повод удостояването ми с почетното звание *доктор хонорис кауза* на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, състояла се на 3 ноември 2021 в Аулата на СУ.

² В трудовете на Givón, Dik, Halliday, Van Valin & La Polla, Hengeveld & Mackenzie и др.

анализ на езиковите факти и явления. Именно този теоретичен подход е водещата червена нишка в разработките ми, посветени на три семантично-концептуални категории, а именно *темпоралността* (изразяването на времето в езика), *каузативността* (изразяването на причинно-следствената връзка) и *афективността* (изразяването на афектите, чувствата и емоциите). Тези понятия, които съществуват в извънезиковата реалност, се считат за универсални (*universaux conceptuels*), които говорещите различни езици разбират и за които всеки език има свои собствени изразни средства.

Преди да се спра по-подробно на тези категории, ще добавя, че трудовете ми, свързани с тях, се основават на автентични езикови данни, преобладаващата част от които са автоматично ексцерпирани от големи по обем многоезични цифрови корпуси (френски, английски, немски, испански и руски). Тези корпуси обединяват текстове от различни жанрове, основно литературни и журналистически, наброяващи например за френски над 200 милиона думи. Те са интегрирани в големи бази данни със свободен достъп, които създадохме в рамките на различни международни проекти и основно на два от тях, които имах удоволствието да ръководя през последните 10 години: *Емолек*³ върху лексиката на емоциите и *Фразеором*⁴ върху фразеологичните мотиви в различни литературни жанрове.

Според английския лингвист Ричард Ксиао (Xiao 2010) развитието на *корпусната лингвистика* се счита за основна причина за „възраждането“ на съпоставителното езикознание през 90-те години на ХХ век. Благодарение на този епистемологичен прелом, породен от корпусната лингвистика, през последните години се развиха нови методики за преподаване на чужди езици, за изследване както на общия език, така и на специализираните езици, например юридически, медицински, икономически и др. В тази връзка любопитно е мнението на световноизвестния американски лингвист Ноам Чомски, който днес е на 92 години. На въпроса, зададен му от А. Баас (Baas 2001), *What is your view of modern corpus linguistics*, Чомски отговаря: *It doesn't exist*. Ако основните трудове на Чомски в областта на генеративната лингвистика бяха написани в началото на ХХI век, той едва ли би отговорил така.

Несъмнено експоненциалното развитие на автоматичната обработка на речта (*Traitement automatique du langage*) през последните години, която все повече се основава на употребата на невронни мрежи, алгоритми и изкуствен интелект, допринесе за създаването на големи по обем текстови корпуси, кои-

³ Френско-немски научен проект *Emolex (Le Lexique des émotions)* (2009–2013), финансиран от Френската агенция за научни изследвания (ANR) и Немското дружество за научни изследвания (DFG).

⁴ Френско-немски научен проект *PhraseoRom (Phraséologie du roman contemporain)* (2016–2019), финансиран от Френската агенция за научни изследвания и Немското дружество за научни изследвания.

то са неоченими източници на езикови данни в съпоставителното езикознание. Освен в лингвистиката тези нови технологии се използват и в системите за автоматичен превод като тези на *Google* или на *Deepl*, които непрекъснато се усъвършенстват в помощ на превода от и към десетки езици (разбира се, и за щастие, без да могат да заменят човешкия мозък). И за да се върна към моя опит, давам само един пример: ако преди 25 години, по време на дисертацията ми върху бъдещите времена във френски и български език, за съставянето на корпуса от езикови данни ми беше необходима цяла една година, за да класирам над 1500 фиша с преписани на ръка примери, предварително подчертани в текстовете от съвременни романи в двата езика, днес на докторантите ми са необходими само няколко минути, за да изтеглят подобни примери от автоматизираните цифрови текстови корпуси.

Сега ви представям някои избрани резултати от разработките ми, посветени на трите основни лингвистични категории, които споменах по-горе и които се основават на *структурно-функционалния подход*, приложен за техния анализ. Ще започна с категорията темпоралност.

1. Категорията темпоралност

Времето винаги е интригувало учените от различни дисциплини. Говорим за метеорологично, астрономическо или физическо време като измерима реалност, както и за биологическо, историческо, музикално време (или темпо) и, разбира се, езиково време чрез глаголните времена.

В началото на XX век Айнщайн споделя пред Рудолф Карнап (Carnap 1963), че въпросът, свързан с настоящето, или *Now (Seга)*, го тревожи. Той обяснява, че това *Seга* означава нещо специално за човека, нещо съществено различно от миналото и бъдещето, но че тази важна разлика не може да бъде разбрана и обяснена от науката и особено от физиката.

Лингвистиката е наследила философската концепция на Аристотел (*Aristote*) за времето, изложена в трактата му *За поетическото изкуство* в IV век пр.н.е., според която времето в езика се смята за точно копие на хронологическото (от гръцки *χρονος* – *хронос*). Според тази *теория за трите епохи* граматическото време е представено като непрекъсната линейна времева ос (стрелката на времето), която започва от миналото, движи се през настоящето и отива към бъдещето. Тъй като граматическото време се тълкува в езиковия контекст, това триделение минало/настояще/бъдеще се сблъсква обаче с две основни трудности: асиметрията между минало и бъдеще време, както и езиците без морфология.

Защо асиметрия? Защото от гледна точка на настоящето *перспективната темпоралност*, или изразяването на това, което предстои да се случи, е несиметрична, сравнена с миналото. Бъдещето е по-абстрактно от миналото,

по-сложно за изразяване, тъй като не попада в обсега на нашия опит и влиза в опозиция с това, което френският лингвист Емил Бенвенист (Benveniste 1974) нарича *преживяно* (*véci*) и *непреживяно* (*non véci*). В исторически или диахронен план в много езици бъдещите глаголни времена възникват на по-късен етап в сравнение с миналите. Например в българския език е установена късната граматикализация на глагола *хотети* (*искам*), който едва през XIV–XV век губи първичното си значение, което днес е доловимо само в много малък брой устойчиви словосъчетания, например *щеиш не щеиш*, десемантизира се и се превръща в граматическа частица за бъдеще време *ще*. Подобно по-късно образуване на бъдещите времена се наблюдава и в английския език от модалните глаголи *will* (*искам*) или *shall* (*трябва*), които започват да се граматикализират постепенно едва през XIII век.

Теорията за трите епохи и за глагола като единствен носител на категорията време в езика се оспорва и от езиците, при които липсва спрежение на глагола (или езици без морфология), например азиатските езици: корейски, виетнамски, китайски и др. Към глаголите, непроменящи се по форма, те добавят наречия за време като *вчера*, *днес*, *сега*, *утре*. Например във виетнамски *работя* + *вчера* означава *работих*, *работя* + *днес* означава *работя*, а *работя* + *утре* ще работя. Освен това в тези езици, както отбелязва Ф. Жюлиен (Jullien 2001), съществува пространствена концептуализация на времето – то е тясно свързано с пространството: бъдещето е зад нас, не го виждаме, докато миналите събития, които познаваме, са пред очите ни. Времето се изразява с пространствени метафори. Например в китайски наречието *вчера* отговаря на словосъчетанието „денят отпред“; а *утре* – на словосъчетанието „денят отзад“, ден, който не познаваме, не сме видели. По вертикалната ос следващата седмица е седмицата *долу*, непозната, скрита, вкопана под земята, а *миналата седмица* е седмицата *горе*, тя излиза пространствено и метафорично над земята, защото събитията, които са се случили през нея, са ни добре познати, като че ли ги виждаме пред очите ни.

В европейските езици представянето на времето е пространствено противоположно на това в китайски, то е линейно: бъдещето е пред нас, ние вървим към него, миналото е зад нас, отдалечаваме си от него. В арабския език, бъдещето идва към нас, наименованието за бъдеще време *al mustaqbal* произлиза от глагола *istaqbala* – „посрещам гости“. В индийския език то е циклично. Тази различна концептуализация се отразява, разбира се, върху формите, с които разполагат езиците за изразяване на времето.

С други думи, езиковото време не е точно копие на хронологичното, както твърди Аристотел. И за да си послужи с една метафора, глаголните времена в езиците, които разполагат с тях, *прелитат* и *се разхождат свободно над времевата ос*. Миналите времена могат да се използват в *речеви ситуации* за изразяване на бъдещи действия и обратно, бъдещите времена могат да изра-

заяват минали действия и събития. Един анекдот: когато отидох във Франция и започнах дисертацията си върху бъдещите времена, един ден, пътувайки в автобуса, бях силно изненадана от въпроса на едно момиченце на около 4–5 години към майка му: *Maman, on est bientôt arrivées?* (буквално „Мамо, скоро ли сме стигнали?“). Тоест то беше използвало глаголното време *passé composé*, което в граматиките за изучаване на френски език е дефинирано като време, което служи за изразяване на минали действия. Изцяло повлияна от тези граматика, сблъсквайки се с този пример, който после срещам често във френската реч не само на деца, но и на възрастни, първата ми мисъл беше: ами, това момиченце се обърка, защо не използва сегашно или бъдеще време – „Стигаме ли? Ще стигнем ли скоро?“. Значи не е овладяло глаголните времена. Оказа се, че тази употреба е напълно правилна.

В друг контекст, в този на историческите книги и романи например, често се използва бъдеще време за минали събития. Например: *Victor Hugo deviendra un des plus grands écrivains français. Il écrira Les Misérables et plusieurs autres romans*. Буквално: „Виктор Юго *ще стане* един от най-големите френски писатели. Той *ще напише* „Клетниците“ и много други известни романи“. В българския език подобни употреби на бъдеще време за минали събития също се срещат, например в пресата, както показва следният автентичен пример: „По-късно пресата ще съобщи, че виновниците за пожара са напуснали страната“.

Друг пример, доказващ пластичността на глаголните времена и това, че те не са затворени в един от трите сегмента на времевата ос, е *аористът*, или т.нар. неограничено време, което може да се употреби за действия в трите епохи. То съществува в някои индоевропейски езици, като санскрит, ирански, сърбохърватски, български, гръцки (*αόριστος χρόνος aóristos chrónos* или « *temps non limité* »). Учудващо е все пак, че Аристотел го е пропуснал, когато е разсъждавал за езиковото време. На български *аористът* е познат предимно под наименованието *минало свършено време*. Ето три примера, които илюстрират употребата му за действия, отнасящи се до трите епохи:

Надвечер дъждът *престана* да вали минутно. (З. Стоянов) (*действието вече се е случило*)
Сега *разбрах!* (*действието се отнася до настоящето*)
Бягай! *Стигнах те!* (= *ще те стигна*) (*действието е възможно да се случи в бъдещето*).

По повод употребата на глаголните времена още през IV век римският философ Августин⁵ отбелязва следното:

⁵ Цитирано по Ф. Жюлиен (Jullien 2001).

Кой би се осмелил да твърди, че няма три времена, както сме учили като деца и на които сме учили децата ни – минало, настояще и бъдеще? Но как да не видим, че това триделение затруднява мисълта и че тя трябва да бъде непрестанно коригирана?

И така, горните примери, анализирани с методологията и теоретичните постановки на структурно-функционалния подход, показват неразделната връзка между глаголните *форми*, тяхното *значение* и *употреба*. Те са доказателство и за това, че категорията *темпоралност* може да бъде по-добре осмислена и разбрана интердисциплинарно, т.е. като се взимат под внимание анализите на времето в различни дисциплини като езикознанието, философията, психологията, физиката, когнитивните науки.

2. Категорията каузалност

Същия подход приложих и в изследванията си, посветени на другата семантична категория, която споменах в началото, а именно *каузалността*, или изразяването на *причинно-следствената връзка* в езика. Тя е фундаментална категория на човешкото познание (Shibatani 2002), както и *езикова универсалия* в граматиката на езиците (Agbo 2014).

„Колкото повече размишляваме върху понятията *причина* и *следствие*, толкова по-неясни ни изглеждат те“, четем в увода на брой 38 от 2004 г. на списанието *Intellectica*, посветен на причинно-следствената връзка. Подобно на времето, понятието „причина“ е обект на интерес в различни дисциплини – във философията, психологията, социологията; то е абстрактно и трудно за дефиниране. Първите разсъждения върху *причинността* идват от метафизиката. Платон, Аристотел и техните ученици свързват причината с произхода на нещата, с тяхната божествена природа. Мненията на различните философи обаче често се разминават. Според Кант (Kant 1781) не е възможно да се мисли за действие без причина. За Ницше обаче, който е последовател на деконструктивистката философия, *причината* е „опасно понятие“, чиста фикция, която съществува само във въображението ни.

В лингвистиката австралийският типолог Диксон (Dixon 2000) класифицира езиковите форми, изразяващи причинно-следствената връзка в различни езици, според тяхната морфосинтактична компактност. В скалата, която нарича *Scale of compactness*, той предлага 4 степени, или стъпала, за класифициране на каузативните езикови механизми:

- 1-ва степен: лексикални каузативни глаголи, например *provoquer*, *engendrer*, *причинявам*, *пораждам*
- 2-ра степен: морфологични каузативни глаголи като *öl-dür* в турски – *убивам*, или в български *разплаквам*, *раздразвам*, *разсмивам*

- 3-та степен: сложни сказуеми (*prédicat complexe*) като *фактитивната конструкция* във френски, италиански или испански: *faire, fare, hacer + Vinf, faire pleurer qn*

- 4-а степен: перифрастични конструкции, образувани от 2 глагола, първият от които е каузативен, а вторият не е: *карам някого да работи, inciter qn à travailler, make somebody cry.*

Тук бих искала да направя едно малко отклонение и да поясня защо избрах да изследвам сложната френска предикативна конструкция *faire pleurer* или *faire rire*, чиито еквиваленти в български са глаголите *разплаквам* и *разсмивам*, съдържащи каузативната представка *раз-*. Избрах тази конструкция, защото тя не съществува в българския език и самата аз имах трудности с употребата ѝ, когато започнах да изучавам френски. Често, както показва и моята практика, изборът на езикови явления за съпоставителен анализ се предопределя от трудностите, които те са създавали и създават на тези, които избират да ги анализират. През призмата на тези сравнения в различните езици езиковите факти и явления намират най-точно и ясно обяснение.

Трудност представляват и формите, които американският лингвист Леонард Баби (Babby 1993), специалист по славянските езици в Университета в Принстън, нарича *benefactive causatives*, или каузативни глаголи с бенефициент: *se faire opérer* – оперирам се, *se faire couper les cheveux* – подстригвам се, *se faire construire une maison* – построявам си къща, *se faire vacciner* – ваксинирам се. Забелязах също, че нашите чуждестранни студенти по лингвистика в Гренобъл, чийто роден език не съдържа тази конструкция, се затрудняват с усвояването и употребата ѝ.

Съвсем наскоро прочетох до една мивка в сградата на Университета в Гренобъл двуезичен надпис със силно екологична насоченост, който добре илюстрира сложността на каузативните конструкции: *Nos sèche-mains font pousser des arbres/Our hand dryers grow trees!* Ако преведем буквално на български, се получава следното изречение: „Нашите сешоари за ръце правят така, че дърветата да растат“. Разбира се, бихме казали по-скоро преструктурирайки френското или английско изречение: „*Благодарение на нашите сешоари за ръце* (причината) *дърветата растат/имат възможност да растат (следствието)*“ (т.е. не е необходимо да се използва хартия за избърсване на ръцете, за чието производство се изсичат много дървета).

Именно поради наличието на подобни примери предложих в различни мои публикации към скалата на австралийския типолог Диксон (2000) да бъде добавена една нова, 5-а степен, а именно *преструктуриране на изречението* като еквивалент на френския фактитив *faire + Vinf*. Тази нова степен се оказва необходима и удачна за езици като български, руски или немски, които не разполагат с *фактитив*, а също и за китайски или тайландски, както показаха дисертациите и дипломните работи на мои студенти и докторанти в Грено-

бъл. Например френското изречение *Ce mot fit soupirer M. de Rênal* от романа *Червено и черно* на Стендал (който е роден в Гренобъл) съответства *mot à mot* на български на „Тези думи накараха господин Дьо Ренал да въздъхне“. Преводачът обаче удачно е преструктурирал френското изречение. Поради липсата на фактитивната форма *fit soupirer* в българския език той го е превел по следния начин: „При тези думи господин Дьо Ренал въздъхна“ (т.е. причината е предадена чрез обстоятелственото пояснение в началото на изречението, а употребеният глагол след това не е каузативен).

Друг интересен резултат от изследванията ни върху каузативните конструкции е, че те потвърдиха една наша работна хипотеза, формулирана в дисертацията на моята докторантка Янка Безинска (Bezinska 2014), която тя защити през 2014 г. в Гренобъл. Дисертацията е посветена на усвояването и употребата на каузативните конструкции от френско- и българоезични деца на възраст от 3 до 6 години. Тази хипотеза е свързана с морфосинтактичната сложност на конструкциите. Предположихме, че тази сложност играе решаваща роля в процеса на усвояването им. Експерименталният протокол и статистическите резултати доказаха, че поради силно граматикализирания си характер конструкцията (сложно сказуемо) във френски *faire + Vinf* се стабилизира в речта на френските деца едва след 6-годишна възраст. В българската каузативна конструкция, например *карам някого да изпее една песен*, всеки глагол, в случая *карам* и *изпявам*, е непосредствено следван от собствено-то си допълнение, т.е. не се налага пренареждане на допълненията както на френски. Това води до по-ранното и правилно усвояване на тази конструкция в речта на българските деца. Ако процентът на френските деца на около шест-годишна възраст, които правилно употребяват каузативната конструкция, е 67, при българските деца той достига 93.

Интегративният функционален модел, предложен за анализа на каузативните конструкции, обединяващ съпоставителната лингвистика, психолингвистиката и когнитивната граматика, се оказва особено подходящ за изследването им.

3. Категорията афективност

Последната категория, на която бих искала да се спра, е свързана с изразяването на афектите, чувствата и емоциите в езиците. Тази тема бе обект на многобройни публикации в рамките на френско-германския проект *Емолекс* върху „Лексиката на емоциите в пет европейски езика“. Проектът, който имах удоволствието да ръководя заедно с проф. Петер Блументал (*Peter Blumenthal*) от Университета в Кьолн, събра екип от 25 учени и сътрудници, които работиха заедно по тази тематика в продължение на 4 години. Преди да представя някои интересни резултати от проекта, ще припомня, че афектите са обект на

голям научен интерес във философията и психологията. Според френския философ Декарт (Descartes 1649) човешките страсти могат да бъдат сведени до шест основни емоции: *възхищение, любов, омраза, желание, радост и тъга*. Всички останали са комбинации от тях. Езиковедите също отбелязват големи прилики в емоционалната лексика в различните езици. Поради тези прилики видният френски лингвист Клод Ажеж (Hagège 2006) говори за „Европейска семантична общност“ (ЕСС).

В проекта *Емолекс* бяха анализирани по нова методология общо 797 лексеми в пет езика – френски, испански, английски, немски и руски, образуващи общо 16 000 словосъчетания, изразяващи основните емоции, например: *sauter de joie* (скачам от радост), *rouge de colère, red with rage, rot vor Wut* (почервенявам от гняв). Резултатите показаха прилики най-вече в лексикосемантичен план, които бяха потвърдени със статистически и лексикометрични методи. Например ако сравним фразеологичните словосъчетания за изразяване на чувството за *ревност* и *завист* в петте езика, забелязваме, че този негативен афект се свързва метафорично с:

- зеления цвят: *vert de jalousie, grün for Neid, green with envy, позеленеть от зависти*, на български също казваме *позеленявам от завист*;
- горчивия вкус: *bitterly jealous, to bitterly envy, горько позавидоватъ*;
- отровата от змиите: *the snake of jealousy, el veneno de los celos*;
- с неприятното усещане от убождане с нож или от инжекция: *sentir una punzada de celos, ein Stich von Neid, stab of jealousy, укол ревности*.

Чувството за ревност гризе, измъчва, тормози: например изрази като в английски *to be consumed by/with jealousy* или в немски *die Qual der Eifersucht* са свързани с мъката, изтезанието, които предизвиква ревността. Тя може да доведе до болестни състояния или до лудост: *krankhafte Eifersucht* (болестна ревност), *лоннуть от зависти* (умирам от завист), *fou de jalousie, mad with jealousy* (луд съм от ревност). Интересно изключение обаче се наблюдава в някои изрази в английски, испански, руски или български, в които чувството на завист може да бъде и положително конотирано: *healthy envy, sana envidia* (здравословна завист), *добрая, белая завистъ* (бяла завист, или *благородна завист*) в сравнение с *чёрная завистъ* (черна завист).

Разлики съществуват и при т.нар. частични еквиваленти: например в немски *seine Enttäuschung mit Bier/Wein herunterspülen* vs английски *drown one's disappointment with a drink/in rum*, в руски *залить свою печаль водкой* (по-тапям разочарованието или мъката си в бира, вино, ром или водка в зависимост от езиците). Понякога липсват еквивалентни изрази като *old-fashioned jealousy* или *to be commensurate with hope (être ?à la mesure / à la hauteur de l'espoir)*, които Дирк Зипман (Siermann 2006) нарича *lacunes collocationnelles*. Тези резултати намират приложения в преподаването на чуждите езици, в теорията и практиката на превода, както и в лексикографията.

Структурно-функционалният модел за сравнителния анализ на лексиката на емоциите, който предложихме (Novakova, Melnikova 2013), се основава на семантични, синтактични и дискурсивни параметри и на взаимодействията между тях. Той е универсален и може да служи и за изучаването на други видове лексика.

Библиография

- Agbo, M.S. (2014). „Causativity in Ìgbò Personal Names“, *Journal of Universal Language* Vol. 1 5(2), pp. 1–33.
- Aristote, *La Poétique* (Ed. J. Hardy, 1961). Les Belles Lettres, Paris.
- Baas, A. (2001). “Corpus Linguistics, Chomsky and Fuzzi Tree Fragments” in Mair, C. and Hundt, M. (Ed). *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*, Rodopi, Amsterdam, pp. 5–13.
- Babby, L. (1993). “Hybrid Causative constructions : benefactive causatives and adversity passive”, in Comrie, B. and Polinsky, M. (Eds), *Causatives and transitivity*, John Benjamins, Amsterdam & Philadelphia, pp. 343–367.
- Benveniste, E. (1974). *Problèmes de linguistique générale*, Gallimard, Paris.
- Bezinska, Y. (2014). “Production, compréhension et imitation des constructions causatives chez des enfants monolingues francophones et bulgarophones âgés de 3 à 6 ans”, thèse de Doctorat, soutenue le 30 juin 2016 à l’Université Grenoble Alpes, sous la direction de J.-P. Chevrot et I. Novakova.
- Carnap, R. (1963). “Intellectual Autobiography in Paul Arthur Shilpp” (Ed), *The Philosophy of Rudolf Carnap*, La Salle, Illinois, pp. 37–38.
- Descartes, R. (1649). *Les Passions de l’âme*, Le Livre de Poche, Paris.
- Dixon, R.M.W. (2000). “A Typology of Causatives: Form, Syntax and Meaning”, in Dixon R.M.W. and Aikhenvald, A. (Eds.), *Changing Valency: Case Studies in Transitivity*, Cambridge: Cambridge University Press, Cambridge.
- Hagège, C. (2006). “Vers une typologie linguistique des affects”, *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris*, t. CI, fasc. 1, pp. 89–132.
- Jullien, F. (2001). *Du « temps »*, Grasset, Paris.
- Kant, E. (1781). *Critique de la raison pure*, PUF, Paris.
- Novakova, I., Melnikova, E. (2013). “Vers un modèle fonctionnel pour l’analyse du lexique des émotions dans cinq langues européennes”, *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris*, t. CVIII, fasc. 1, pp. 131–160.
- Revue Intellectica* 2004/1, *Raisonnement causal*, Vol. 38.
- Saussure, F. (1931). *Cours de linguistique générale*, Payot, Paris.
- Siepmann, D. (2006). “Collocations et dictionnaires d’apprentissage onomasiologiques bilingues: questions aux théoriciens et pistes pour l’avenir”, *Langue française* 150, 2006/2, pp. 99–117.
- Shibatani, M. (Ed.) (2002). *The Grammar of Causation and Interpersonal Manipulation*, John Benjamins, Amsterdam & Philadelphia.
- Tollis, F. (1991). *La Parole et le sens. Le guillaumisme et l’approche contemporaine du langage*, Armand Colin, Paris.

Xiao, R. (2010). Using corpora in contrastive and translation studies, Cambridge Scholars Publishing, Cambridge.

Проф. д-р Ива Николова-Новакова
iva.novakova@univ-grenoble-alpes.fr
Университет на Гренобъл Алпи, Франция
Лабораторията по лингвистика и дидактика
на чуждите и родните езици
CS 40700, 38058 Гренобъл – cedex 9
Франция

Prof. Iva Nikolova-Novakova, PhD
iva.novakova@univ-grenoble-alpes.fr
Laboratoire Lidilem, Univ. Grenoble Alpes,
CS 40700, 38058 Grenoble – cedex 9
France